

Naše civilizace už začala zanikat

S **Martinem Vopěnkou** o *Nové planetě*, o koření příběhů a smrti otce

Když jsme se na tento rozhovor domlouvali, na pulty českých knihkupectví právě dorazila novinka Martina Vopěny *Nová planeta*. Ale on sám byl právě v Bristolu, na uvedení anglického vydání svého staršího románu *Pátý rozměr*. Ostatně už dřív několikrát vyjádřil přání, pro mnohé snad až příliš velké, nebýt jen českým, ale zároveň mezinárodním spisovatelem. Nyní se tedy podle vlastních slov konečně ocitl na startovní čáře — smazal handicap, kterým je pro spisovatele malý jazyk.

Je ti Česko malé?

Ano, je mi malé. Ale na tom snad není nic divného: vždyť ono je malé i objektivně.

Má skoro 80 000 km². V čem je malé tobě?

Jsou tady kouzelná místa. Ale žádné velehory nebo veletoky, žádný mořský příboj, žádné rozbourené živly. Žádná velká přírodní epika. A to se myslím promítá i do kultury — je taková umírněná: trocha toho českého humoru a odstupu, v tom jsme asi nejsilnější, trocha české hospody, nějaké ty vztahy, nevěry... Nic příliš vážného, nic příliš velkého. A běda, když máš vyšší ambice. To se neodpouští.

Mluvíš o sobě?

Mluví o pocitech, které někdy mám z českého prostředí... Představ si někoho, kdo chce hrát anglickou Premier League, a místo toho ho okopávají v okresním přeboru, tahají za dres, brousí mu achilovky, rozhodčí jsou koupení, utkáni také. A pak je tu ta jazyková bariéra. Tu si uvědomuji čím dál víc. Čeština je úžasná, ale dnes jsme tu kvůli ní zaživa pohřbení — myslím my čeští spisovatelé. Když vychází *Pátý rozměr* anglicky, tak to jsem teprve na startovní čáře. To není meta k dosažení. Při dálkových bězích na lyžích, které rád běhám, se startuje po vlnách. Když se poslední vlna dostane na startovní čáru, jsou často ti první už na desátém kilometru. Přesně tak na tom jsme: startujeme z poslední vlny. A když nám kniha konečně vychází v některém ze světových jazyků, ocitáme se na startu. Zbývá už jenom dohnat a předejnat všechny ty, co startovali před námi.

Člověk někdy slyší, v kolika jazycích ta která kniha vyšla, ale často jde o jazyky ještě menší než čeština. Anglické vydání sice může mít úplně jiný dosah, ale ani to není vůbec zaručené.

Jak už jsem řekl: je to teprve startovní čára. Částečné srovnání handicapu. Ale opravdu jen částečné. Protože od napsání uběhlo mnoho let. Mezitím jsi trochu jinde, chtěl bys, aby si čtenáři mohli přečíst všechno, co jsi napsal potom. Máš pravdu, to vydání, byť anglické, vůbec nemusí tolik znamenat. Svět je dnes založený především komerčně a chytá se prvoplánových témat. Takže vedle toho, že kniha českého autora musí splňovat daleko přísnější kritéria než třeba amerického, musíš mít i velký kus

šťěstí — být v pravý čas na pravém místě. Kundera jistě je světový spisovatel. Ale prosadil by se, nebýt okupace v roce 1968 a pozornosti světa na nás upřené? Pro mne je v této chvíli důležité, že i ve světě existují vzdělání a sečtělí lidé, kteří jsou *Pátým rozměrem* naprosto unesení. A že mi tedy jako autorovi nehrabe. A kromě toho, pořád v sobě mám pocit, že by to tak mělo být. Že se to jednou celé otočí.

Co tím myslíš, že se to otočí?

Člověk svůj osud dopředu nevidí a někdy je to k zlosti. Jsem po mamince Žid, a přestože jsme byli asimilovaní, mám dojem, že židovství hraje důležitou roli v mé osobní psychologii, v mém vidění světa. Mám své představy a sny, možná tušení, také úzkosti, pocity beznaděje... Ale stejně jako je lepší neznat dopředu hodinu své smrti, je asi lepší nemluvit o těchhle věcech. Protože hnacím motorem mého psaní rozhodně není touha po úspěchu, ta je až druhotná. Dobrodružství psaní mi stálo a stojí za to v každém případě. Samozřejmě situace, kdy bych byl existenčně zajištěný a mohl už veškerý svůj tvůrčí potenciál věnovat psaní a kdy by mé příběhy nebo myšlenky nacházely rychle cestu ke čtenářům, by byla velmi příjemná.

Láká mne dobrodružství poznání

Tobě v poslední době nevyšel jen anglický překlad *Pátého rozměru*, ale také obsáhlý sci-fi román v češtině. Objevil jsi díky tomu nějakou „novou planetu“ i pro sebe? Ptám se proto, že v případě *Pátého rozměru* jsi pak skutečně mluvil o novém rozměru života.

Ano, myslím, že jsem v *Pátém rozměru* našel odpověď. Že jsem tam nabídl přijatelný výklad života; přijatelné místo života v nedozírném časoprostoru, který se započal ve velkém třesku. Někteří lidé si tam to poselství už vyzvedli. Když se ale vytrhne z příběhu a z celého filozofického zráni hlavního hrdiny, může znít banálně. V podstatě jde o to, že naše myšlení nelze odvodit z pouhé hmoty; že nemůže být pouhým produktem hmotných a chemických interakcí v našem mozku. Zdá se mi, že jsem shromáždil jednoduché, ale pádné argumenty. Vezmi si třeba naši úpornou snahu pohybovat se v čase: nazpět, když vzpomínáme nebo badáme do minulosti, ale také vpřed, když uvažujeme o budoucnosti. Dále pak naši úpornou snahu pohybovat se neomezeně v prostoru. To dělá zejména fyzika, když formuluje zákony, které mají platit v celém vesmíru. Fyzik dokonce uvažuje, jak to vypadá v černé díře, ačkoli hmota v jeho mozku nemůže z vnitřku černé díry dostat žádnou informaci. A pak je tu naše

představivost: často uvažujeme o věcech, které v tomto našem vesmíru s jeho zákony nelze uskutečnit. Kde se to v našich myslích bere, jestliže jsou důsledkem pouze hmotných procesů? *Pátý rozměr* je však především příběh: psychothriller odehrávající se o samotě — v pouštní pustině ve výšce 4000 metrů nad mořem. Knihu, ve které si odpovíš na tak zásadní otázku, jakou je povaha a původ života, můžeš pochopitelně napsat jen jednu. Druhá by měla oprávnění jen tehdy, pokud by ses v té první zmýlil. A ten pocit zatím nemám.

Proč jsi tedy napsal *Novou planetu*?

Hlavní motiv k napsání *Nové planety* byl čistě emocionální. Nejmladšího bratra Daniela zradí starší sourozenec, kterým Dan věří a které miluje. Jenomže ta zrada se ukáže být osudová nejen pro jednotlivce, ale i pro celé lidstvo. Daniel je hrdinou nikoli svou povahou, ale svým osudem. Protože díky zradě pozná jako jediný žijící člověk obě lidské civilizace existující v té době na Zemi vedle sebe, navzájem od sebe zcela oddělené. Během psaní jsem musel promýšlet, jaké podoby by naše civilizace mohla v budoucnu mít, zejména pokud by zkolabovala nebo pokud by se její část úplně izolovala. To byla ta intelektuální část práce. Neustále jsem se však vracel k oné citové. Daniel vyrostl ve virtuální bezdotykové civilizaci. Zatímco svět, ve kterém se ocitne dílem zrady, je plný vjemů. Často nepříjemných vjemů: zápachu, žízně, slunečního žáru... Zároveň však obohacujících vjemů. Třeba láskyplného hlazení, milování... Jednoduše jsem pro sebe objevil celou krásu toho příběhu. Protože na počátku je to vždy jenom možnost; směr. A pak to vzniká pod rukama. Až se to celé vynoří.

Nejdřív k té intelektuální části. Neustále se objevují předpovědi, že pokud naše civilizace zásadně nezmění své návyky, nezbývá nám možná více než několik sto nebo sto padesát let. Část futurologů například říká, že deset miliard lidí je maximum, co je Země schopna zvládnout, a této hranice nejspíš dosáhneme ještě za našich životů. Táhl ty během psaní *Nové planety* hlavou i tyto věci?

Naše civilizace už začala zanikat. Na to já myslím pořád, ne jen v souvislosti s *Novou planetou*. Neuplyne den, kdy bych nepomyslel na svou vlastní smrtelnost a na bezvýchodnou situaci lidského rodu na planetě Zemi. Populace není explozi vnímám jako největší ze všech problémů. To nemůže dopadnout dobře. A je to hrozná škoda, protože naše technologické možnosti jsou úžasné a stav našeho vědeckého poznání bere dech. *Nová planeta* samozřejmě vychází i z těchto mých pocitů.

Máme tedy problém ve způsobu myšlení?

Naše nastavení je přirozeně kořistnické. Jako biologický druh se snažíme zmocnit co největšího objemu zdrojů. Dokud je zdrojů dost, dokud je lze považovat za nevyčerpatelné, funguje to. V minulých stoletích jsme vždy ještě mohli objevit nějakou novou oblast nebo celý kontinent. Problém nastává teprve tehdy, když už není kam expandovat. V té chvíli naše myšlení vyžaduje kvalitativní proměnu. V minulosti už jsme myslím pár kvalitativních proměn zvládli. Například my muži neznásilňujeme ženy na potkání, přestože by to pro nás bylo celkem přirozené. Naučili jsme se svou sexualitu ovládat. Teď se musíme hodně rychle naučit přestat znásilňovat zeměkouli. Hospodařit na ní udržitelným způsobem. Tím v podstatě skončil kapitalismus, ať si to přejeme nebo ne. Protože kapitalismus je jen jakousi kultivovanou formou kořistění v rámci dohodnutých pravidel. Přitom pojem „kořistění“ nemyslím pejorativně. Je to lidská přirozenost, často spojená s pokrokem. Socialismus chtěl tuhle přirozenost popřít a skončil úpadkem. Ideální by bylo upřít pozornost od kořistění k poznání. Poznání by se mělo stát náhradním motorem. Protože nějaký motor potřebujeme. Potřebujeme být smysluplným způsobem činní a směřovat někam dopředu.

Podtitul *Nové planety* — Prastarý příběh z daleké budoucnosti — naznačuje, že zde sázíš vlastně na archetypální příběh.

Slovo „sázet“ bych asi nepoužil. Já jsem nespekuloval; nesázal. Archetypální příběh o Josefovi a jeho bratřích, který je předobrazem mého vyprávění, pro mne vždy byl nejsilnějším starozákonním příběhem. Intuitivně jsem k němu tíhnu. A při křtu knihy mi význam toho příběhu potvrdil teolog Marek Orko Vácha, což mne nesmírně potěšilo. Tím se zároveň dostávám k tomu, že *Nová planeta* není tak úplně sci-fi.

Jak to že ne? Každému, kdo uvidí obálku, ten žánr hned naskočí.

Sci-fi rovná se science fiction. A tím „science“ se obvykle rozumí, že se ve sci-fi románech především spekuluje o budoucích vědeckých a technických možnostech, způsobech jejich využití a jejich dopadech na lidskou nebo jinou civilizaci. V *Nové planetě* by tomu nejspíš vyhovělo prvních 116 stran z celkových 624. Těch prvních 116 stran žije Daniel na *Nové planetě*. Jenomže *Nová planeta* se nenachází někde ve vesmíru. Je to neprodyšně uzavřená, izolovaná a technicky vyspělá civilizace, která vznikla tak, že se jakási elita o osm set let dřív rozhodla využít

svou technologickou převahu k tomu, aby odešla od problémů, zřejmě neřešitelných problémů tehdejšího světa. V uzavřeném soběstačném prostoru o rozloze řekněme jednoho Brna si vytvořila i vlastní ideologii: ideologii odchodu. Daniel se ve škole učí, že už ze Země odešli — nenacházejí se ve stejném bodě časoprostoru. Vlastně se snaží vesmíru vnutit svou představu. Možná se však za tím skrývají i jiné důvody.

Potud snad sci-fi. Jenomže pak se Daniel namísto slíbené cesty do vesmíru ocitne na hromadě mrtvol za jinak neprodyšnými zdmi *Nové planety*. Ve světě, který neměl existovat. Je to svět, jak by mohl vypadat osm set let po kolapsu naší civilizace. Nezná elektřinu ani spalovací motor. Nemá žádnou technologii. Zato se v něm nachází mnoho zbytků po naší civilizaci. Mnohé z těch zbytků se dají upotřebit.

Když jsem se ptal, jestli je ti Česko malé, myslím jsem právě trochu i na náměty tvých knih. Zdá se, že současnost a každodennost tě coby prozaika nijak zvlášť neláká. Neobsahuje ten velký příběh?

Je pravda, že tam ten velký příběh nevidím. Ale někdo jiný ho tam může najít. Každodennost jsem popsal jen v *Nebarevných vzpomínkách* — každodennost svého dětství v šedesátých letech. Ano, mám potřebu určitého dobrodružství: chci, aby příběh, který píš, byl i pro mne samotného výzvou. Tedy láká mne dobrodružství poznání.

Myslíš, že současnost žádné dobrodružství poznání nenabízí?

I v současnosti se samozřejmě opakují některé věčné příběhy a literatura je může objevit. Anebo může jedinec čelit krizi smyslu a není se co divit: tváří v tvář sedmi miliardám lidských osudů je snadné propadnout pocitu vlastní naprosté bezvýznamnosti. Nechtěl bych nic generalizovat. Já mám jednoduše nějaký naturel, a čím jsem starší, tím víc přicházím na to, že se nemám do ničeho nutit; že mám psát jenom to, co mne samotného vzrušuje. Ještě před pár měsíci jsem si myslel, že mám dvě výborná témata, obě z nedávné minulosti. Ale když jsem je zkusil začít psát, nějak mne to nebavilo. A pak jsem na výstavě obrazů Veroniky Holcové uviděl její obraz *Vlčí slunce*. Tajemnou krajinu lesů a skal zahalenou do tmavých barev, s všudypřítomnou strukturou. Vlastně vnitřní snovou krajinou. A najednou mi to bylo jasné: srdce mne přece táhne tam — do krajin za obzorem — ať už prostorovým nebo časovým. Rozhodně za obzorem všedních dní. Což samozřejmě neznamená, že se v budoucnu nevrátím a nezačnu si užívat prostou současnost.

Pohybuješ se tedy na rozmezí žánrové a umělecké literatury. Jak se dají ústrojně propojit?

Já bych literaturu dělil spíš na hlubokou a povrchní, případně na zdlouhavou a strhující a podobně. Svě příběhy do hloubky zakouším a snažím se vyjádřit maximum možného; dostat se na hranici emocionálního i myšlenkového prožívání. Ale zároveň nijak nešifruji — smyslem je popsat i tu nejsložitější věc srozumitelně a čtivě.

Stejně tak není z vnějšího pohledu úplně jasné, jestli jsou některé tvoje romány, a týká se to i *Nové planety*, určené spíš pro mladé čtenáře, dnes se říká young adult, nebo pro dospělé. Máš nějakého modelového čtenáře, když píšeš?

Trilogie *Spící město* byla určená vysloveně pro děti od deseti let. Pro ty jsem ji vyprávěl. Pohádky *O duši a dívce*, které vyjdou příští rok, budou pro děti možná od osmi let, ale zároveň klidně i pro dospělé. V případě *Nové planety* je to složitější. Kdo má potřebu škatulkovat, asi ji do young adult zařadí. Mám už ale mnoho ohlasů od starších čtenářů. Dnes se to bere tak, že když je příběh konstruovaný jako kompletní fikce, tedy nemá předobraz v oné každodennosti, kterou jsme už zmínili, nepatří do světa dospělých. Protože svět dospělých má být a bohužel často opravdu je hyperrealistický. Vždyť i čtenáři básní jsou dnes převážně mladí lidé. Namísto abychom zráli k filozofii a hloubce, zrajeme k pragmatismu a skepsi. Samozřejmě to neplatí absolutně, ale zdá se mi, že je to neblahý trend.

Je to podle tebe záležitost chybějící představitosti nebo ještě něčeho jiného?

Zřetelně jsem si to uvědomil, když jsem byl porotcem literární soutěže pro děti a mládež. V maturitních ročnících se náhle ztrácela všechna fantazie a uvolněnost. Jako bychom z mladých lidí tu tvořivost vytloukli. Umění je hezké, dokud je to zájmový kroužek pro děti. Ale nedej bože, aby si je dítě chtělo zvolit jako celoživotní náplň. Nějak se přece musí žít. Tenhle pocit převažuje i ve vzdělaných rodinách. Dokonce i v tak bohatých rodinách, že by svým dětem mohli to „neužitečné“ umění klidně dopřát. Společnosti dnes vládne ekonomie. Přestože neumí nacházet odpovědi na nic podstatného.

Už nejsem zaměstnatelný

Jako předseda Svazu českých knihkupců a nakladatelů o tom musíš něco vědět. Předpokládám, že na této platformě dnes také převažují ekonomická témata

a na smysl literatury se nikdo nikoho neptá.

Pořád je to lepší než pomyslné sdružení provozovatelů výherních automatů nebo asociace projektantů skladovacích hal. S čím zacházíš, to tě zpětně ovlivňuje. Takže nakladatelé jsou docela pestrým profesním sdružením a nechybí mezi nimi i ryzí idealisti, i když jsou samozřejmě pod tlakem. Svaz musí nacházet jakýsi společný zájmový průsečík, a to jsou samozřejmě převážně ekonomická témata. Ta však následně mají za cíl vytvoření prostoru pro aktivity, které jsou více či méně kulturní.

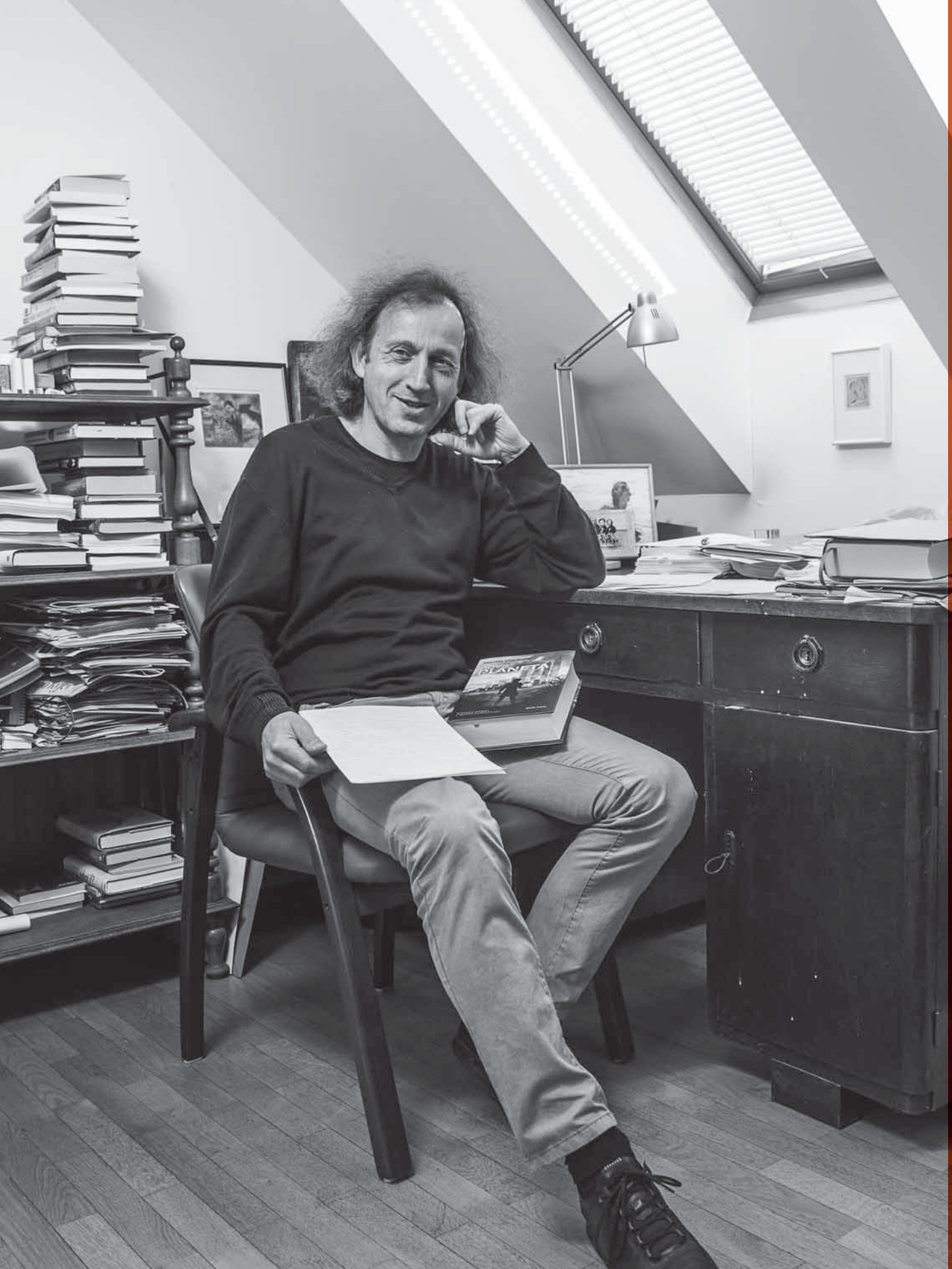
Proč vlastně existuje společný svaz knihkupců a nakladatelů? Znamená to, že knihkupci a nakladatelé mají obvykle společné zájmy? A proč tam tedy nepatří i distribuční společnosti jako třetí do party?

Distributoři našimi členy jsou. Jen se nevyskytují v názvu, protože ten je daný historicky. Ve většině evropských zemí jsou profesní organizace nakladatelů a knihkupců oddělené, to je pravda. Zájmy se opravdu často liší. Svaz českých knihkupců a nakladatelů však byl založen už roku 1879 a my jsme jeho nástupcem. S úctou k tradici si s tím musíme nějak poradit.

Co tě jako předsedu SČKN v současné době pálí nejvíc?

Teď právě je to autorský zákon. Z Ministerstva kultury odešla do vlády novela, která nezohlednila změny, na kterých se shodla široká odborná veřejnost: nakladatelé, autoři, zástupci knihoven, Dilia... Bojujeme především za náhradní odměny nakladatelů i autorů z výpůjček v knihovnách. Všichni si velice vážíme práce knihoven, na druhé straně je jasné, že bezplatné půjčování kteréhokoliv zboží výrazně zasahuje do tržního prostředí. A u nás je více než 5000 knihoven. Za rok se půjčí přes šedesát milionů knih, zatímco jen asi osmadvacet milionů se jich prodá. Z toho jasně plyne, že ten zásah je významný. A náhrada, kterou požadujeme, je spíše jen symbolická. Jedna koruna za výpůjčku pro autora a jedna koruna za výpůjčku pro nakladatele. Po odečtení všech výjimek by byl celkový nárok na státní rozpočet asi sedmdesát milionů korun, přičemž se to neupravovalo více než devět let. Přesto příslušnému odboru Ministerstva kultury nestálo za to za nakladatele a spisovatele bojovat. Asi se chtěli zavděčit Ministerstvu financí — tím, že nevznesou žádné rozpočtové nároky. Zákon se budeme snažit všemi legálními prostředky blokovat a napravovat.

Na Sjezdu spisovatelů jsi navrhoval, že by literatura mohla být zčásti financována právě z knihoven, jejich čtenáři, to znamená uživateli literatury — například tak, že by se za výpůjčku platila 1 Kč. Ze strany





knihoven to však vzbudilo velký odpor, v médiích jste se hádali třeba s ředitelem Moravské zemské knihovny Tomášem Kubíčkem. Vyříkali jste si to pak osobně?

Na první pohled se může zdát nespravedlivé, že by to měli platit zase čtenáři. Ale ve skutečnosti jsem vycházel z modelu občanské společnosti, kdy každý podporuje nějakou sféru prospěšných činností podle svých sklonů a zájmů. Milovník přírody podpoří nejspíš ekologické projekty, věřící podpoří církev, sportovec sportovní oddíl. A koho jiného by měl podpořit český čtenář než české spisovatele. Nicméně ten můj projev byl takový první výkop, hozená rukavice. Tomáš Kubíček tu rukavicí zvedl, dokonce bych řekl, že se do ní rovnou zakousl. Ale potom jsme si vše vyříkali a dnes spolupracujeme a navzájem spolu konzultujeme. Přesně k tomu by názorové střety měly být.

Nejenže jsi předsedou SČKN, ale vlastniš také nakladatelství Práh. V jedné osobě tedy spojuješ autora i nakladatele a předpokládám, že nakladatel žije autora.

Mám rád život a rád si jej vášnivě užívám. Chtěl jsem mít velkou rodinu, která nebude živořit, chtěl jsem cestovat,

sportovat... A chtěl jsem být zcela nezávislý. Proto jsem začal podnikat. Náhodou v oboru vydavatelství. V roce 1990 hrála náhoda velkou roli. Kdybych neměl jako naprostou osobní prioritu psaní, možná bych dnes vlastnil velké nakladatelství. Asi ano, protože navzdory času strávenému psaním, navzdory myšlenkám, které jsou s pozitivním myšlením podnikatele naprosto neslučitelné, jsem jako nakladatel úspěšný. Tedy do té míry, že snad už nikdy nebudu muset nastoupit jako zaměstnanec do práce. To je moje noční můra: představa, že bych musel pracovat pod někým jiným. Já už prostě nejsem zaměstnatelný.

Člověk propůjčuje vesmíru existenci

Jsi také cestovatel, i v tomto směru je ti Česko malé. Přivážíš si zpět náměty nebo přímo příběhy?

Ani náměty, ani příběhy. Hlavně si jezdím čistit hlavu. Odpojim se a mám čas být sám se sebou. Hodně toho prožiji — vnějškově i vnitřně — a to samozřejmě může být budoucí potrava pro nějaké příběhy. Na cestách nechávám hlavu pracovat volně a leccos se mi propojí. Asi nejspíš bych to přirovnal ke sbírání bylinek a koření.

Všechno si to v sobě přinesu domů, usuším nebo naopak napařím, no a potom se ta přísada může hodit. Nějaký prožitek nebo nějaká emoce mého literárního hrdiny jsou pak „okořeněné“ mou vlastní zkušeností.

Můžeš dát nějaký příklad, co sis takto nasušil nebo napařil?

Koření má tu dobrou vlastnost, že dává pokrmu rozhodující chuť, ale přitom ho nevidíš. Takže těžko se to úplně konkretizuje. Jsou to třeba rozbřesky v horách, se kterými jsi sám. Nebo smrtící hodina před rozbřeskem. Vylezeš ze stanu, nad hlavou máš noční oblohu, zmrzlá krajina mlčí; nikde nic živého. Jsi na svou existenci sám. Anebo jdeš po úzké stezce nad propastí a najednou tě napadne, jak snadné by to měl ten za tebou, kdyby se tě chtěl zbavit. Začneš o tom přemýšlet, a i když to kontroluješ, snadno si představíš, jak by se z toho mohla vyvinout obsese. Jak bys tím podezřením začal být posedlý...

Letos jsi strávil měsíc v Nepálu. Za čím jsi tam jel?

Táhla mne tam dvě docela prostá přání. To první: už příliš dlouho jsem na svou cestu nevyrazil — mnoho let jsem jezdil s dětmi, s rodinou. No a to druhé: když už žiju na téhle zemi, toužil jsem vidět její největší hory. Alespoň jednu. A to přání jsem si beze zbytku splnil. Stalo se ovšem to, že ještě na svazích hor mne zastihla opožděná zpráva o smrti mého otce. Zemřel náhle a nečekaně, stále plný vědeckého zápalu. Zpětně jsem si zrekonstruoval, že se to stalo, když jsem v blízkosti buddhistického kláštera poprvé za celou cestu pocítil skutečnou inspiraci — takový zvláštní vnitřní klid — a napsal báseň. S otcem jsme měli strašně složitý vztah, v některých životních etapách až nepřátelský, hlavně z jeho strany. Přesto: ve svém matematickém myšlení byl jedinečný. Nenahraditelný.

O svém otci hodně píšeš právě v *Nebarevných vzpomínkách*, knize, která se z tvé bibliografie vymyká. Představuji si, že psát o rodinných záležitostech může vztahy v rodině pročistit, ale také úplně zablokovat. Změnil se váš vztah po vydání té knihy?

Já jsem tu knihu začal psát ve chvíli, kdy jsem byl se vším smířený a v hlavě jsem to měl srovnané. Není tam špetka vyřizování účtů, špetka zloby. Na druhou stranu jsem ani neměl důvod cokoli zamlčet. Samozřejmě že pro otce to byl nejprve šok. V jeho generaci se o tak osobních věcech nemluvilo. A on o nich mluvil ještě méně, než bylo běžné. Ale kupodivu se s tím nějak vyrovnal a přijal to. Bylo to jeho šťastné období, kdy na sklonku života našel velkou lásku; moje maminka byla těžce duševně nemocná a hodně s ní vytrpěl. A tak jsme nakonec *Nebarevné vzpomínky* křtili zároveň s jeho *Hádáním v hospodě*. A bylo to vlastně poprvé, kdy jsme na veřejnosti vystoupili společně.

Jsem šťastný, že se to stalo; že to tak dopadlo.

Jel jsi do Himálaje hledat i „pátý rozměr“ života?

Pátý rozměr se v našem časoprostoru neukazuje v čisté podobě. Jeho jedinou stopou, jakýmsi zamlženým oknem, je život. Nemohu tu zopakovat celou myšlenkovou souslednost z *Pátého rozměru*. Takže velmi zjednodušeně: pokud připustíme, že myšlení není jen důsledkem hmotných procesů vyvěrajících z buněk našeho těla a že tedy náš život je jakýmsi průnikem ducha do našeho časoprostoru, pak lze tvrdit, že člověk propůjčuje vesmíru existenci právě svým pozorováním. To by totiž mohl být dokonce smysl jeho života. Pak už nebudeme říkat: „Myslím, tedy jsem“, ale: „Myslím, tedy vesmír, jenž mne obklopuje, jest.“ Tou největší nezodpovězenou otázkou ovšem i nadále zůstává, jestli je smrt návratem do prostoru, ze kterého život přišel, anebo zatemněním okna, kterým přišel. Tedy definitivním koncem.

Tipnu si: nedotýká se toho i ta báseň, kterou jsi v Himálaji napsal po otcově smrti?

Já jsem v té chvíli o jeho smrti ještě nevěděl. Ta báseň nemá mnoho slov:

Ze střechy světa
daleko dolů,
kde ztracení
o závod běží.
Ze střechy světa
blízko mi domů,
kde věčnost
láskou se měří.

Ptal se Jan Němec.

Martin Vopěnka vystudoval Jadernou fakultu ČVUT, ale oboru se nikdy nevěnoval. Dosud publikoval šestnáct knih. Od roku 1991 je majitelem nakladatelství Práh, od roku 2013 předsedou Svazu českých knihkupců a nakladatelů. Debutoval filozofickým cestopisem *Kameny z hor*, do stejného žánru se řadí *Antarktida na prahu konce*. Ve svých knihách se zabývá možným směřováním lidské civilizace. Je autorem románů *Balada o sestupu* (Rozmluvy, 1992), *Hotel uprostřed života* (NLN, 1999), *Konec zákona* (Práh, 2003), *Moje cesta do ztracena* (Mladá fronta, 2005), *Pátý rozměr* (Kniha Zlín, 2005), *Nová planeta* (Mladá fronta, 2015). Martin Vopěnka napsal také řadu knih pro děti a mládež, nejznámější je trilogie *Spící město* (Fragment, 2011), *Spící spravedlnost* (Fragment, 2012), *Spící tajemství* (Fragment, 2013). Jeho knihy byly přeloženy do několika jazyků.